

Koristnost gojzdov.

Na Nemškim (v veliki vojvodini Baden) je neko mestice, Sinsheim imenovano. Krog in krog je s hribi ovenčano, ki so, razun ene strani, z bukovjem pokriti. Kar naj starejši ljudje pomnijo, ni nobena toča kdaj polja njih doline pokončala, ter prebivavci se le nevihte bojé, ktera bi od gôle strani prihrumela: očiten dokaz, kaj gojzdje zamorejo in kakó okrajne neviht in toče obvarjejo. —

Gojzdje se smejo le redovno sekati; če se gojzda na katerim kraju preveč poseka, se ne dobi ne le nič več rodovitniga sveta, ampak še tajisti, kteriga obdelujejo, nekoliko svoje rodovitnosti zgubi. Ko so na Francoskim na južnih krajih gojzde odpravili, je bil nasledek, da ni tamkej ali clo nič deževalo, če so se ravno oblaki na nebu pokazali, ali pa, da je dež potókama lil, ali plôha vse okolice potopila.

Kjer ni gojzdov, se poleti dobrotljivi dež ne more prav po celi deželi razdeliti. Zdaj je nezmerna suša, ktera vso zelenjad posuší in pozgè; zdaj trešijo plohe izpod neba, ki napolnijo reke in potoke, ter s povodnjo pokrijejo njive in travnike; zdaj prirožljá pogubna toča, in pobije rudeče sadje in zlato klasovje — vse to, ker posestniki gojzdov neprevidno les posekavajo in gojzde trebijo!

Zatorej so na južnim Francoskim zopet začeli, gole višave pogojzdit, in želeti bi bilo, da bi se tudi pri nas še obstoječi boršti bolj varovali, posekani pa berž ko berž spet nasadili. J. Š.

Kako bi se šole po deželi napravile.

V „Danici“ beremo svét, kako naj bi se šole po deželi napravile, ki je resniga prevdarka vreden, zlasti sed anji čas, ko ni upati, de bi se od druge strani šolstvu krepko na noge pomagalo. Se vé de bi mogle županije tanasvét dobro prevdariti, de bizvedile: ali bi bili navsetovani prihodki tudi zadostni, in se s svojimi duhovnimi gospodi pogovoriti: ali bi hotli to butaro na-se vzeti. Toliko je gotovo po očitnih skušnjah, de so dosadaj pri nas duhovniki nar večí podpora ljudskim šolam po deželi bili, in za-nje nar več storili; posebno veljá to od mlajših gospodov, med kterimi nekteri so vsi goreči za omiko ljudstva in lepo po domače vredjenih šol. — „Danica“ o ti reči takole piše:

„Zastran naprave šol po kmetih se iz nekterih krajev nasveti slišijo, kterih bi ne bilo preslišati.“

„Ker je dežela bolj uboga, soseske z mnogoterimi davki, nakladi, odkupili, zastanjki itd. zlo obtežene, in mem tega letas še s točo tako obiskovane, skorej nikakor ni moč, kakih dnarnih shodkov za šole in njih učenike misliti. Toliko ložej pa, kakor je sem ter tje slišati, bi se dale radovoljne šole napraviti, ako bi se od prave strani začelo. Veliko duhovnov po kmetih ima radovoljno šolo, in ne íšejo pri tem nobeniga družiga plačila, kakor zavest, de so kej dobriga človeštvu storili, ker so prepričani, de plačilo boljši jih unkraj groba čaka; in veliko jih je, kakor se sliši, kteri bi radi šole začeli, ako bi bili k temu od višjih spodbujeni; sami od sebe si pa ne upajo lahko, ker se rado nameri, de se take početja za prederznost ali za kako drugo napako razglasujejo. Tudi je veliko šoli nasprotnih misel, ktere so šolskim ljubivcam overki, se podati v šolarijo. Po vsaki ceni pa bi bilo zastran lepe kersanske omike skorej nar boljši, de bi se duhovni otročje odreje po šolah na kmetih, kolikor je moč, lotili. — Kar pa tiče prihodke in pomočke ondi, kjer šolskiga zaklada íšejo, smo slišali svét, kteri se nam prav moder zdi. Naj bi se namreč gostnikom ali birtam nekaki krajcarji na bokal naložili, ktere bi mogli za šolo odrajtovati. V tem bi se denarja

veliko dobilo, in nobedin bi ne ímel nikakoršne občutljive škode; birtov in pijancov bi se pri vsim tem ne manjkalo, kakor se jih zdaj ne manjka; ako bi jih pa za to kaj manj bilo, bodi Bogu hvala, ker ravno gostivnice so večkrat, ki poštenje in lepo obnašanje kmetov okužijo. Po nekterih krajih gostniki ali pivničarji že plačujejo ta šolski naklad, in pravijo, de se zavoljo tega vino ondi ne toči dražji, kot drugod, kjer tega ni. Na žganje bi pa bilo dobro še večí naklado narediti, ker bi se s tem utegnili tudi ta namen doseči, de bi se pitje tega strupa zmanjševalo.“

O zadevah eniga samiga slovan-skiga jezika.

(Dalje.)

To pisavši že slišim pritožbe in zabavljanje prostih Slovincov, ki pravijo: „Če Slovani to storite, da si en sam slovenski jezik izvolite, potlej vas pa Bog obvari; mi Slovenci bi pri vašej brodlji ne umeli ne cerkvenih ne svetnih bukev, še celo očenaš bi se morali preučiti; kar pa znamo, tega ne bomo nikoli opustili, da bi se vaših zmed poprijeli.“ — Poterpite prijatli! naj vam od tega, kar vam gré, povém. Občjoslovenski jezik bi ne bil pri ljudstvih, ki imajo svoje posebno narečje, ne za vsakdanje potrebe, ne za prosto ljudstvo, kakor ste že iz dozday rečeniga lahko umeli. Sv. evangeli, katekizem, sploh bukve, ki so za prosto ljudstvo namenjene, novice, časopisi, kterih namen je ljudstvo učiti, to vse bi moglo pri nas, kakor do zdaj, v našim slovenskim narečju pisano biti, da bi ne bila prostimu ljudstvu pot do podučjenja zaperta. Tudi pisma, ki ljudstvo tičejo, postavim: ženitne pisma, dolžne pisma, pobotnice, pogodbe, spisane rajtinge itd. bi mogle vse pri nas zanaprej po našim jeziku biti; ravno tako tudi vradni razglasi. V malih šolah, kjer se prosto ljudstvo za svoje potrebe učí, bi mogel pri vsacim ljudstvu v njegovim narečju poduk biti. Se vé, da bi se mogle te narečja nekoliko omikati, za kar se pa že zdaj povsod skerbí. Občnoslovenski jezik naj bi se v višjih gimnazialnih šolah začel učiti, zakaj brez uka v šoli bi ne bilo praviga sadú pričakovati; po uku v šolah pa bi občjoslovenski jezik močno napredovali.

Že vém: kaj mi spet drugi porokó: „Če bo ta jezik samo za učene, ga pa treba ni; letí umejo nemško, latinsko, francosko, naj torej pri tem ostanejo; čmu še vseslovenski jezik? Na to rečem: Če se kdo ptujiga jezika tako naučí, da je v stanu ž njim v vsih učenostih govoriti, in da vso izrazoslovje (terminologio) ume, koliko večletniga truda in truda je k temu treba? pa nazadnje povsod še rado kaj manjka. Slovan bi se pa, naj bi že bil kteriga narečja si bodi, svojiga vseslovenskiga jezika, tako réči, priskakoma naučil, in pa popolnoma naučil. Iz lastne skušnje vém, koliko je terpeti pri ptujih jezikih; pa pri vsem tem se o govorjenju Slovanu pozná, da se ni ne nemškiga, ne laškiga, ne francoskiga po svoji materi naučil. Koliko besedí mu v ptujih jezikih manjka, vidi, ko kakiga v teh jezikih popolniga slovarja pogleda. Iz lastne skušnje pa tudi vém, kako se, postavim, Slovenec lahko ilirskiga priučí. Ko enkrat slovnico prebere, in nekterih neznanih besed po slovarju pregleda, ilirsko tako lahko piše in govori, kot kak ptuji jezik, pri kterim sí je leta in leta podnevi in ponoči glavo belil. Kako lahko bi ktero slovensko narečje zraven svojiga govoril, ga na vse strani popolnoma nmel, če bi se ga bil li pol toliko časa učil! Čmu bi tedaj mogel le Slovan, s tolikimi težavami in tako dolgo ključa k učenostim iskati, ko bi ga bil v stanu, tako lahko in kmalo dobiti kot drugi narodi? Zakaj bi mu toliko krasnih in